

SCHF

SOCIETAT
CATALANA
D'HISTÒRIA
DE LA FARMÀCIA

Revista de la Societat Catalana d'Història de la Farmàcia, vol. 34 (2019)

MATERIAL SUPLEMENTARI (MS) A L'ARTICLE

Aportacions a Flora Catalana Antiga, 2. Elements orientalizants

Cèsar BLANCHÉ

Laboratori de Botànica, Facultat de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació, Universitat de Barcelona i Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya

---

Annex 1

CONTINGUT: Taules MS1 – MS4 i referències bibliogràfiques

Taula MS1. Registres arqueològics i orgànics de *Nymphaea caerulea* Savigny (*Nymphaeaceae*) inventariats al projecte Flora Catalana Antiga (fins 15/10/2017)

Syn. *Nymphaea nouchali* var. *caerulea* (Savigny) Verdc.

REF	Localitat	Cronologia	Descripció	Referència
MOSTRES ARQUEOLÒGIQUES				
ICONOGRAFIA				
NY co 1	<i>Ebusus</i> Vila / Eivissa PI	PUN s/d	NUMISMÀTICA – Revers: flor de lotus vista de perfil que acompanya el déu Bes	Ripollès 2010; Marín, 2011 Icon: Ripollès 2010, fig. 26-27
NY co 2	<i>Arse</i> Sagunt MO	IBE II aC	NUMISMÀTICA – Dracmes lleugeres. Flor trilobulada molt esquemàtica d'identificació difícil "que pot identificar-se probablement com un lotus"	Ripollès 2010; Marín, 2011 Icon: Ripollès 2010, fig. 8
CERÀMICA				
NY co 7	Cabezo Lucero (necròpolis) Guardamar de Segura BS	IBE s. V aC	Cràter de la Contestània que reutilitza ceràmica àtica de figures roges com a urna funerària. Segons els autors, poncelles de lotus (part superior del llavi i en garlanda al coll). Vora exterior del llavi amb garlanda de fulles d'heura. Col·lecció permanent del MARQ-Alacant (C.S.: 5756)	Garcia Martin, 2007 MARQ, 2017 j Ic: < http://www.marqalicante.com/contenido/genericas/12_cratera(2).png >
NY co 13	Necròpolis Les Casetes La Vila Joiosa MB	FEN-PUN VII-VI aC	CERÀMICA– Cantimplora egípcia d'Any Nou de faiança, originalment vidriada, d'època orientaltzant, amb coll decorat amb plantes de papir i flors de lotus. Num Inv: 003367 (Museu de La Vila, La Vila Joiosa).	Marcos & Pérez Blasco, 2011; Vilamuseu (2016) Ic: Marcos & Pérez Blasco, 2011 (: 307), CBV 0034, 0035
NY co 17	Cova d'Es Culleram St Joan de Labritja/Eivissa PI	PUN V-II aC	CERÀMICA – Lot de terracotes amb figures acampanades, alades i coronades amb kalathos que llueixen una flor de lotus al pit, ocupant l'espai triangular ocupat per les ales	Uroz, 2006 Ic: Uroz, 2006 (fig. 61g) CBV-0039

NY co 19	Necròpolis Puig Molins Vila/Eivissa PI	FEN-PUN VI aC	CERÀMICA – Terracota de l'esfinx i l'arbre sagrat. Les potes descansen sobre dues palmetes de l'arbre de les quals broten flors de lotus o de papir, segons Uroz, 2006. Conservada al MAN	Uroz, 2006 Ic: Uroz, 2006 (fig. 135a)
NY co 21	Necròpolis de Sa Barda Sant Josep de Sa Talaia/Eivissa PI	FEN-PUN IV aC	CERÀMICA - Fragment de motlle de pa/pastissos amb flors de lotus. MAEF 68	Vendrell, 2015 Ic: Vendrell 2015 (fig. 99)
NY co 27	<i>Edeta</i> /Tossal de Sant Miquel Llíria CT	IBE II aC	CERÀMICA – Petita tina (“Tinajilla”) de cos cilíndric amb representació de diverses flors i fulles en diversos estats de desenvolupament entre els quals, amb model de flor de lotus . MPV.	Mata et al , 2010 Ic: Mata el al, 2010 (Fig. 112 a,b)
MOSAIC				
NY co 10	<i>Villa Cornelius</i> , Els Alters L'Énova CR	ROM II-III dC	MOSAIC - Fragment d' <i>opus tesellatum</i> policrom amb representació d'una au i de motius vegetals, trobat a <i>Villa Cornelius</i> , al <i>territorium de Saetabis</i> . - Possible test o flor bisèpala lotoide de la qual parteixen branques o possibles palmes - Museu Municipal de L'Almodí (Xàtiva)	Ic: CBV - 0007
ORNAMENTACIÓ, JOIERIA, ORFEBRERIA				
NY co 3	Torrelló del Boverot Almassora PA	ETR V-IV aC	ESCARABEU etrusc de la Necròpolis. Al revers, figura d'un guerrer amb una planta “atribuïda possiblement” a flor de lotus [molt dubtosa]	Clausell, 2003 Ic: Clausell, 2003 (Fig. 4 i 6)
NY co 4	<i>Lucentum</i> Alacant AS	ROM I dC	ORFEBRERIA – Placa decorada de bronze de significat religiós, segons la fitxa “amb fulles de lotus amb calze de dos sèpals i pistil”	MARQ 2017c
NY co 6	Pic de l'Àguila Dènia MA	IBE V-II aC	ORFEBRERIA – Penjoll d'or, segons l'autor, en forma de flor de lotus esquematitzada amb decoració de filigrana	MARQ 2017f Ic: CBV -0038
NY co 11	Necròpolis de Poble Nou La Vila Joiosa MB	FEN-PUN VI aC	ORFEBRERIA – Collar orientalitzant d'or, pasta vítria i esteatita (Dipòsit 9, <i>iuxta</i> tomba 12), amb 32 penjolls. La flor de lotus hi és representada en 2 peces. Num Inv: 003465	Marcos & Pérez Blasco,2011 Ic: Marcos & Pérez Blasco,2011 (: 301), CBV 0028, 0031
NY co 12	Necròpolis Les Casetes La Vila Joiosa MB	FEN-PUN VII-VI aC	ORFEBRERIA – Collar de l'amulet en forma d'estela, orientalitzant, d'or i pasta vítria (tomba 16), amb 6 penjolls. La flor de lotus hi és representada en l'amulet principal. Num Inv: 003466	Marcos & Pérez Blasco,2011 Ic: Marcos & Pérez Blasco,2011 (: 302)
NY co 14	Cabezo Lucero (necròpolis) Guardamar de Segura	IBE IV aC	ORFEBRERIA- Matriu de bronze M8 del Tresor de l'Orfebre, amb tronc cilíndric estilitzat rematat per una flor de lotus flanquejat per cinc rolets - MARQ	Uroz, 2006 Ic: Uroz, 2006 (Fig. 27)

	BS			
NY co 15	Cabezo Lucero (necròpolis) Guardamar de Segura BS	IBE IV aC	ORFEBRERIA- Matriu de bronze M44 del Tresor de l'Orfebre, amb flor de lotus estilitzada al revers - MARQ	Uroz, 2006 lc: Uroz, 2006 (Fig. 47)
NY co 16	Tresor de Xàbia –La J Xàbia MA	IBE IV aC	ORFEBRERIA- Flor de lotus (segons Uroz, 2006) a la Diadema de Xàbia - MAN-20258	Uroz, 2006; MAN, 2017 lc: http://ceres.mcu.es/pages/Viewer?accion=42&AMuseo=MAN&Museo=MAN&Niniv=20258&txt_id_imagen=1&txt_rotar=0&txt_zoom=10&txt_contraste=0&txt_totalImagenes=2&dbCode=1&txt_polarizado=&txt_brillo=10.0&txt_contrast=1.0
NY co 20	Camí de Catral Crevillent BV	FEN-PUN VII-VI aC	ORFEBRERIA – Matriu d'orfebre trobada en context funerari, amb flors de lotus que tanquen el traçat heràldic.	Uroz, 2006 lc: Uroz, 2006 (fig. 158)
NY co 22	No documentat ?/Eivissa PI	FEN-PUN V-III aC	OBJECTE FUNERARI – Ou d'estruç decorat amb flors de lotus amb poncelles alternant amb corol·les octopètales. MAEF 2582	Astruc, 1957; Fernandez Berengué et al 2012 lc: Fernandez Berengué et al 2012 (Fig.1) , CBV - 0040
NY co 23	No documentats Diversos/Eivissa PI	FEN-PUN V-III aC	OBJECTE FUNERARI – 10 Ous d'estruç decorats amb flors de lotus, sovint en flor i en poncelles, en metopes especialment destinades a contenir motius decoratius orientalizants. Orígens i localitats desconegudes descobertes d'antic i sense procedència o datació segura (Astruc, 1957)- Paral·lels a Villaricos i Gouraya. Diversos museus. Procedents d'Eivissa	Astruc, 1957 lc: Astruc 1957 (Figs. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14 i 15)
NY co 28	Castellet de Banyoles Tivissa RE	IBE III aC	ORFEBRERIA – Plata (<i>phiale</i>) amb representació de desfilada de carros de cavalls i de diverses flors i fulles al cercle central entre els quals, amb model de flor de lotus alternant amb palmetes. MAC-Barcelona	Mata et al , 2010 lc: Mata et al, 2010 (Fig. 118)
NY co 29	La Serreta Alcoi-Cocentaina AA	IBE IV - III aC	ORFEBRERIA – Vora de l'umbó d'un escut provinent de la sepultura 11, amb diverses flors entrelaçades, entre els quals, amb model de flor de lotus, aparentment en diversos estadis fenològics. MAM-Camil Visedo	Mata et al , 2010 lc: Mata et al, 2010 (Fig. 115.1)
ESCULTURA				
NY co 8	<i>Barcino</i> Barcelona BN	ROM I-II dC	ESCULTURA – Fragment de placa decorativa de marbre blanc de Luni-Carrara, trencada, procedent de la pça. St. Miquel, amb peduncle sinuós i corol·la lotiforme. MHCB 2293.	Claveria et al., 2014 lc: Claveria et al., 2014 (Fig. 19)

NY co 9	<i>Villa Cornelius</i> , Els Alters L'Ènova CR	ROM I dC	ESCULTURA - Capitell de pilastra de pedra calcària decorada amb baixrelleu vegetal d'inspiració lotoide trobat a <i>Villa Cornelius</i> , al <i>territorium</i> de <i>Saetabis</i> . - Museu Municipal de L'Almodí (Xàtiva)	Ic: CBV - 0004
NY co 18	Parc d'Elx Elx BV	IBE V aC	ESCULTURA – Esfinx del Parc de Trànsit d'Elx, en pedra calcària, que té atrapada entre les grapes una figura femenina alada (Tanit) amb una flor de lotus sobre el pit	Ramos Fernández, 1988; Uroz, 2006 Ic: Ramos Fernández, 1988 (Lam. 1); Uroz, 2006 (fig. 61f)
NY co 24	<i>Emporion</i> L'Escala AE	GRE V aC	ESCULTURA - Element de l'acroteri d'una teulada del temple d'Empúries del segle V aC, amb antefixes amb palmetes i flors de lotus .	Ic: CBV-041
NY co 25	<i>Barcino</i> Barcelona BN	ROM I dC	ESCULTURA – Fragment de fris amb roleus [num 279] procedent de la muralla del c/ Avinyó. Els espais triangulars entre roleus amb flors i fruits, entre els quals possiblement de flor de lotus	Garrido, 2011 Ic: Garrido, 2011 (Lam. LXIV)
NY co 26	<i>Vil·la nobiliàri de Pla de Nadal</i> Riba-roja de Túria CT	ROM nd	ESCULTURA –Elements arquitectònics diversos, amb roleus amb flors i fruits, entre els quals possiblement de flor de lotus	Bonet et al., 2003 Ic: Bonet et al., (Fig: 192)

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES DE LA TAULA

Arxiu CBV - Museu Municipal de L'Almodí (Xàtiva) / Visita 2017 – Foto CBV-0004; 0007 [0000]

Arxiu CBV - Museu de La Vila (La Vila Joiosa) / Visita 2017 – Foto CBV-0028; 0031; 0034; 0035 [0000]

Arxiu CBV - Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera (MAEF, Eivissa)/ Visita 2015 – Foto CBV-0040 [0000]

Arxiu CBV – Museu d'Arqueologia de Catalunya - Empúries / Visita 2014 – Foto CBV-0041 [0000]

Astruc, M. (1957). Exotisme et localisme. Etude sur les coquilles d'oeufs d'autruche décorées d'Ibiza. *Archivo de Prehistoria Levantina* 6: 47-112 [0142]

Bonet, H., R. Albiach & M. Gozalbes (coord.) (2003). *Romanos y Visigodos en Tierras Valencianas*. Diputació de València, València. [150]

Clausell, G. (2003). Un escarabeo etrusco en la necrópolis del Torrelló del Boverot (Almassora, Castelló). *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló* 23 (2002-2003): 241-266 [0089]

Claveria, M., E.M. Koppel & I. Rodà (2014). Escultures romanes de *Barcino* *QUARHIS* 10: 96-121 [0118]

Fernández Berengué L., H. Jiménez Barrero, M. Roselló & T. Rullán (2012). Conservació i restauració de closques d'estruç decorades a Eivissa. In: M. Riera Rullan (coord.). *IV Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears* (Eivissa, 1 i 2 d'octubre, 2010). Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de les Illes Balears, Eivissa. 277-282 [0141]

García Martín, J. M. (2007) - *Guía-Catálogo del Museo Arqueológico de Alicante*. In: Azuar Ruiz, R., M. Olcina & J.A. Soler (eds. Serie Catálogos de exposiciones permanentes del MARQ, Alacant. [NO]

Garrido, A. (2011). *Arquitectura y urbanismo de Barcino de época altoimperial: la decoración arquitectónica de edificios públicos y privados*. Tesi doctoral (inèd.). Institut Català d'Arqueologia Clàssica i Universitat Autònoma de Barcelona, Tarragona. [0149]

MAN (2017). *Diadema de Jávea- Tesoro de Jávea*. Fitxa completa. Museo Arqueológico Nacional, Madrid.[en línia] [http://ceres.mcu.es/pages/ResultSearch?Museo=MAN&txtSimpleSearch=Diadema%20de%20J%E1vea&simpleSearch=0&hipertextSearch=1&search=advancedUnion&MuseumsSearch=MAN%7C&MuseumsRolSearch=1&listaMuseos=\[Museo%20Arqueol%F3gico%20Nacional\]](http://ceres.mcu.es/pages/ResultSearch?Museo=MAN&txtSimpleSearch=Diadema%20de%20J%E1vea&simpleSearch=0&hipertextSearch=1&search=advancedUnion&MuseumsSearch=MAN%7C&MuseumsRolSearch=1&listaMuseos=[Museo%20Arqueol%F3gico%20Nacional]) [Accés 29/9/2017] [137]

Marcos, A. & F. Pérez Blasco (2011). Catálogo de piezas. In: MARQ, *La Vila Joiosa. Arqueologia i Museu. Museos Municipales en el MARQ*. Ajuntament de la Vila Joiosa – Museu de La Vila – MARQ, Museo Arqueológico de Alicante – Diputació d'Alacant, Alacant. : 298-329 [0131]

Marín, A.P. (2011). Iconografía sagrada fenicio-púnica en las monedas de Hispania (siglos III al I a.c.). *El Futuro del Pasado* 2: 579-600 [0143]

MARQ (2017c). Catàleg de sales permanents. *Apliques de altar . Lucentum, Tossal de Manises (Alicante)*.C.S.: 6058. [En línia]. Museu Arqueològic d'Alacant, Alacant. Disponible a <<http://www.marqalicante.com/Paginas/es/CATALOGO-P261-M3.html>> [Accés 19/6/2017] [0109]

MARQ (2017j). Catàleg de sales permanents.*Cratera de columnes. Necrópolis de El Cabezo Lucero (Guardamar del Segura)*. [En línia]. Museu Arqueològic d'Alacant, Alacant. Disponible a <<http://www.marqalicante.com/Paginas/es/CATALOGO-P252-M3.html>> [Accés 19/6/2017] [0116]

Mata, C., E. Badal, E. Collado & P.P. Ripollès (eds.) (2010). Flora Ibérica. De lo real a lo imaginario. Museu de Prehistòria de València. Diputació de València, València [0148]

Ramos Fernández, R. (1988). Simbolismo de la Esfinge de Elche. *Archivo de Prehistoria Levantina* 18: 367-383 [0138]

Ripollès, P.P. (2010). La flora en las monedas antiguas de la Península ibérica. *Gaceta numismática* 177: 3- 28

Uroz, H. (2006). El programa iconogràfic religiós de la "Tumba del Orfebre" de Cabezo Lucero (Guardamar de Segura, Alicante). *Monografías del Museo de Arte Ibérico de El Cigarralejo*, 3. Consejería de Educación y Cultura de la Región de Murcia, Múrcia. [0136]

Vendrell, A. (2015). *Alimentació a l'Eivissa púnica (segles V a II a.E.)*. Tesi doctoral (inèd.). Universitat de València, València. [0139]

Vilamuseu (2016). *Cantimplora egípcia de Año Nuevo*. [en línia]. Ajuntament de La Vila Joiosa. Disponible a <http://www.vilamuseu.es/item/cantimplora-egipcia-de-ano-nuevo/2> [Accés 28/9/2017] [0133]

Resum de les mostres documentades de *Nymphaea caerulea* (*Nymphaeaceae*) a Flora Catalana Antiga (Fins 15/10/2017). Abreviatures: FEN = Fenici; GRE = grec; PUN = púnic; IBE = ibèric; ROM = romà.

Tipologia de la mostra	Nbre de mostres	Context cronològic / cultural
MOSTRES ARQUEOLÒGIQUES		
Numismàtica	2	FEN-PUN / IBE
Ceràmica	6	FEN-PUN / IBE
Mosaic	1	ROM
Orfebreria	13	FEN-PUN/ IBE/ROM
Escultura	6	GRE/ROM
<i>Total mostres arqueològiques</i>		
TOTAL MOSTRES DOCUMENTADES (2017)	28	

Taula MS2. Registres arqueològics i orgànics de *Cyperus papyrus* L. (*Cyperaceae*) inventariats al projecte Flora Catalana Antiga (fins 15/10/2017)

REF	Localitat	Cronologia	Descripció	Referència
MOSTRES ARQUEOLÒGIQUES				
CERÀMICA				
CY pa 2	Necròpolis Les Casetes La Vila Joiosa MB	FEN-PUN VII-VI aC	CERÀMICA– Cantimplora egípcia d'Any Nou de faiança, originalment vidriada, d'època orientaltzant, amb coll decorat amb plantes de papir i flors de lotus. Num Inv: 003367 (Museu de LaVila, La Vila Joiosa).	Marcos & Pérez Blasco,2011; Vilamuseu (2016) Ic: Marcos & Pérez Blasco,2011 (: 301), CBV 0034, 0035
CY pa 3	Necròpolis Puig Molins Vila/Eivissa PI	FEN-PUN VI aC	CERÀMICA – Terracota de l'esfinx i l'arbre sagrat. Les potes descansen sobre dues palmetes de l'arbre de les quals broten flors de lotus o de papir , segons Uroz, 2006. Conservada al MAN	Uroz, 2006 Ic: Uroz, 2006 (fig. 135a)
ORNAMENTACIÓ, JOIERIA, ORFEBRERIA				
CY pa 1	Necròpolis de Poble Nou La Vila Joiosa MB	FEN-PUN VI aC	ORFEBRERIA – Collar orientaltzant d'or, pasta vítria i esteatita (Dipòsit 9, <i>iuxta</i> tomba 12), amb 32 penjolls. Dos plantes de papir flanquegen la flor de lotus. Num Inv: 003465	Marcos & Pérez Blasco,2011 Ic: Marcos & Pérez Blasco,2011 (: 301), CBV 0028, 0031

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES DE LA TAULA

Arxiu CBV - Museu de LaVila (La Vila Joiosa) / Visita 2017 – Foto CBV-0028; 0034; 0035 [0000]

Marcos, A. & F. Pérez Blasco (2011). Catálogo de piezas. In: MARQ, *La Vila Joiosa. Arqueología i Museu. Museos Municipales en el MARQ*. Ajuntament de la Vila Joiosa – Museu de La Vila – MARQ, Museo Arqueológico de Alicante – Diputació d'Alacant, Alacant. : 298-329 [0131]

Uroz, H. (2006). El programa iconogràfic religioso de la "Tumba del Orfebre" de Cabezo Lucero (Guardamar de Segura, Alicante). *Monografías del Museo de Arte Ibérico de El Cigarralejo*, 3. Consejería de Educación y Cultura de la Región de Murcia, Murcia. [0136]

Vilamuseu (2016)– *Cantimplora egipcia de Año Nuevo*. [en línia]. Ajuntament de La Vila Joiosa. Disponible a <http://www.vilamuseu.es/item/cantimplora-egipcia-de-ano-nuevo/2> [Accés 28/9/2017]

Resum de les mostres documentades de *Cyperus papyrus* L. (*Cyperaceae*) a Flora Catalana Antiga (Fins 15/10/2017). Abreviatures: FEN = Fenici; GRE = grec; PUN = púnic; IBE = ibèric; ROM = romà.

Tipologia de la mostra	Nbre de mostres	Context cronològic / cultural
MOSTRES ARQUEOLÒGIQUES		
Joieria/Orfebreria	1	FEN - PUN
Ceràmica	2	FEN - PUN
<i>Total mostres arqueològiques</i>	3	
TOTAL MOSTRES DOCUMENTADES (2017)	3	

Taula MS3. Registres arqueològics i orgànics de *Cedrus sp.* (*Pinaceae*) inventariats al projecte Flora Catalana Antiga (fins 15/10/2017)

Incl. *Cedrus libani* A. Rich i *C. atlantica* (Endl.) Manetti ex Carrière

REF	Localitat	Cronologia	Descripció	Referència
MOSTRES ARQUEOLÒGIQUES				
ORNAMENTACIÓ, JOIERIA, ORFEBRERIA				
CE sp 2	La Fonteta Guardamar de Segura BS	IBE antic VI aC	ORFEBRERIA – Entalla de cornalina amb representació del déu cananeu Ba'al, amb vara de cedre a la mà esquerra. Museu Arqueològic, Etnològic i Paleontològic Municipal de Guardamar del Segura.	MARQ k 2017 Ic: MARQ k 2017
MOSTRES BIOLÒGIQUES ORGÀNIQUES				
CE sp 1	Mas Castellar Pontós AE	IBE V aC	ANTRACOLOGIA - Citació indirecta de combustió de <i>Cedrus</i> en pràctiques rituals al recinte 10 [sense cita] Macrorestes de fustes oloroses.	Gracia Alonso, 2001

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES DE LA TAULA

Gracia Alonso, F. (2001). El fuego como referente de culto. Datos de la protohistoria peninsular mediterránea. *Cypsela* 13: 101-122 [0056]

MARQ k (2017). Entalle basculante con representación de SETH-BA'AL. [En línia]. Museu Arqueològic d'Alacant. Disponible a <http://www.marqalicante.com/enigmamomia/entalle_basculante.php> [Accés 29/9/2017] [0134]

Resum de les mostres documentades de *Cedrus sp. (Pinaceae)* a Flora Catalana Antiga (Fins 15/10/2017). Abreviatures: FEN = Fenici; GRE = grec; PUN = púnic; IBE = ibèric; ROM = romà.

Tipologia de la mostra	Nbre de mostres	Context cronològic / cultural
MOSTRES ARQUEOLÒGIQUES		
Joieria/Orfebreria	1	IBE-FEN
<i>Total mostres arqueològiques</i>	1	
MOSTRES BIOLÒGIQUES		
Antracologia	1	IBE
<i>Total mostres biològiques</i>	1	
TOTAL MOSTRES DOCUMENTADES (2017)	2	

Taula MS4. Registres arqueològics i orgànics de *Phoenix dactylifera* L. (*Arecaeae*) inventariats al projecte Flora Catalana Antiga (fins 15/10/2017)

REF	Localitat	Cronologia	Descripció	Referència
MOSTRES ARQUEOLÒGIQUES				
EPIGRAFIA				
PH da 23	<i>Ruscino</i> Castell-Rosselló/Perpinyà RO	ROM I aC	EPIGRAFIA - Símbol anepigràfic en llavi amfòric de vi itàlic, que representa una fulla de palma [segons l'autor], en relleu, cartutx rectangular [sEST + fulla]. Identificació a confirmar.	Savarese, 2016 lc: Savarese, 2016 (Fig. 17.57)
PH da 39	<i>Valentia</i> València CT	ROM II dC	EPIGRAFIA – Placa de marbre amb dedicatòria als D.M ornat amb fulla de palma	Arasa & Gil 1993 lc: Arasa & Gil, 1993 (Fig. 8)
ICONOGRAFIA				
PH da 1	<i>Ebusus</i> Eivissa PI	ROM PUN II-I aC	NUMISMÀTICA – Divisor de bronze d' <i>Ebusus</i> amb el déu Bes. Fulla de palma	Mata 2010-2016 lcon: http://www.florayfaunaiberica.org/ficha.php?idficha=20
PH da 2	<i>Ebusus</i> Eivissa PI	ROM PUN II-I aC	NUMISMÀTICA – Divisor de bronze d' <i>Ebusus</i> amb el déu Bes. Fulla de palma vista frontal	Mata 2010-2016 lcon: http://www.florayfaunaiberica.org/ficha.php?idficha=39
PH da 3	<i>Ebusus</i> Eivissa PI	ROM PUN II-I aC	NUMISMÀTICA – Divisor de bronze d' <i>Ebusus</i> amb el déu Bes. Fulla de palma vista frontal	Mata 2010-2016 lcon: http://www.florayfaunaiberica.org/ficha.php?idficha=40
PH da 4	<i>Ebusus</i> Eivissa PI	ROM PUN II-I aC	NUMISMÀTICA – Divisor de bronze d' <i>Ebusus</i> amb el déu Bes. Fulla de palma amb folíols oposats vista frontal	Mata 2010-2016 lcon: http://www.florayfaunaiberica.org/ficha.php?idficha=41
PH da 5	<i>Ebusus</i> Eivissa PI	ROM PUN II-I aC	NUMISMÀTICA – Divisor de bronze d' <i>Ebusus</i> amb el déu Bes. Fulla de palma amb folíols oposats vista frontal. Molt gastat.	Mata 2010-2016 lcon: http://www.florayfaunaiberica.org/ficha.php?idficha=41

				rica.org/ficha.php?idficha=42
PH da 6	<i>Kese</i> Tarragona TG	IBE II aC	NUMISMÀTICA – Unitat de <i>Kese</i> – Revers: Genet amb fulla atribuïble a palmera	Mata 2010-2016 Icon: http://www.florayfaunaiberica.org/ficha.php?idficha=118
PH da 7	<i>Kese</i> Tarragona TG	IBE II aC	NUMISMÀTICA – Denari de <i>Kese</i> – Revers: Genet amb fulla atribuïble a palmera i dos cavalls	Mata 2010-2016 Icon: http://www.florayfaunaiberica.org/ficha.php?idficha=119
PH da 8	<i>Kese</i> Tarragona TG	IBE II aC	NUMISMÀTICA – Unitat de <i>Kese</i> – Revers: Genet amb fulla atribuïble a palmera, llarga	Mata 2010-2016 Icon: http://www.florayfaunaiberica.org/ficha.php?idficha=120
PH da 9	<i>Kese</i> Tarragona TG	IBE II aC	NUMISMÀTICA – Unitat de bronze de <i>Kese</i> – Revers: Genet amb fulla atribuïble a palmera, gastada	Mata 2010-2016 Icon: http://www.florayfaunaiberica.org/ficha.php?idficha=121
PH da 10	<i>Kese</i> Tarragona TG	IBE I aC	NUMISMÀTICA – Unitat de <i>Kese</i> – Revers: Genet amb fulla atribuïble a palmera, gastada	Mata 2010-2016 Icon: http://www.florayfaunaiberica.org/ficha.php?idficha=123
PH da 11	<i>Masonsa</i> Ignot / Catalunya ¿?	IBE II aC	NUMISMÀTICA – Unitat de bronze de <i>Masonsa</i> – Revers: Genet amb fulla atribuïble a palmera,	Mata 2010-2016 Icon: http://www.florayfaunaiberica.org/ficha.php?idficha=124
PH da 18	<i>Emporiae</i> L'Escala AE	ROM III dC	NUMISMÀTICA – Antoninià de Roma– ANV: Bust (Claudi II el Gòtic) – REV: Victòria dempeus amb branca i palma - s. III dC – Peça 10 UE 5002	Castanyer et al, 1993 Ic: Castanyer et al, 1993 (Fig. 25.3)
PH da 27	<i>Saiti</i> Xàtiva CR	IBE II aC	NUMISMÀTICA – As de bronze de <i>Saiti</i> . Anvers amb cap viril i una palma darrera. Col·lecció MARQ-Alacant (Número Inventario Monetario: 04315)	MARQ 2017i Ic: < http://www.marqalicante.c

				om/contenido/genericas/08--as(1).png>
PH da 33	<i>Arse</i> Sagunt MO	IBE II aC	NUMISMÀTICA – Unitat de la seca d’Arse – Revers: Cavall amb palmera amb dàtils	Marín, 2011 Ic: Marín, 2011 (Fig. IX)
PH da 35	<i>Tarraco</i> Tarragona TG	ROM I aC	NUMISMÀTICA – Emissió de sesterci de Tarraco de l’època de Tiberi (15 dC), al revers amb ara de l’altar del qual neix una palmera [iconografia imprecisa]. A l’anvers, cap d’August radiat	Ruiz de Arbulo, 2009; Zanker, 2011 Ic: Zanker, 2011 (Fig; 237) http://www.tarragonaturis.me.cat/experience/wp-content/uploads/2016/03/MONEDA-72.jpg
CERÀMICA				
PH da 12	Vil·la romana Tolegassos Viladamat AE	ROM II dC	Llàntia (fragment) amb 4 fulles de palma en forma de creu, segons l’autor (Identitat a verificar)	Casas & Rocas, 1989 Ic: Casas & Rocas, 1989 (Fig 3.16)
PH da 13	Vil·la romana Tolegassos Viladamat AE	ROM II dC	Llàntia (fragment del fons) amb fulla de palma segons l’autor (Identitat a verificar)	Casas & Rocas, 1989 Ic: Casas & Rocas, 1989 (Fig 6.45)
PH da 15	Vil·la Puig Rodon Corçà BE	ROM IV dC	Sanefa de fulles de palma en disposició radial (Fig. 14.7), sobre TSA D	Nolla & Casas, 1990 Ic: Nolla & Casas, 1990 (Fig. 14.7)
PH da 16	Vil·la Puig Rodon Corçà BE	ROM IV dC	Possible part superior de la corona de fulles de palma puntillada (Fig. 14.9 i 10), sobre TSA D. També podrien ser arcs.	Nolla & Casas, 1990 Ic: Nolla & Casas, 1990 (Fig. 14.9 i 10)
PH da 17	Vil·la de Vilauba Camós PE	ROM III dC	TSA – Ceràmica de l’Aouja, amb impressió de fulla de palma en posició vertical (importació de ceràmica africana fina)	Castañer et al., 1990 Ic: Castañer et al 1990 (Fig. 11.4 i 12)
PH da 19	<i>Emporiae</i> L’Escala	ROM I dC	TS sg – Fragment amb motius heroics (personatge possible Hèrcules) entre els quals possibles fulla de palma– Verificar per context en altres TS	Castanyer et al, 1993

	AE			Ic: Castanyer et al, 1993 (Fig. 18.32)
PH da 20	Terrisseria de Llafranc Palafrugell BE	ROM I dC	TS sg – Fragment de Drag. 37 amb fulla pinnada (palma?)	Barti & Plana, 1993 Ic: Barti & Plana, 1993 (Fig. 7.4)
PH da 22	<i>Ruscino</i> Castell-Rosselló/Perpinyà RO	ROM I dC	Llànтия num LR-054 –Al disc, un gall que té a la pota esquerra una branca de palma	Gavini, 2016 Ic: Gavini, 2016 (Fig. LR-054)
PH da 24	Can Modolell Cabrera de Mar MM	ANT V dC	Llànтия africana amb decoració del representant probablement una palmera, per comparació amb d'altres peces. <i>Forma Hayes II - Atlante X</i>	Jàrrrega et Clariana, 1996 Ic: Jàrrrega et Clariana, 1996 (Fig. 10.6)
PH da 30	L'Alcúdia Elx BV	IBE II-I aC	CERÀMICA- Fragments ceràmics amb fulles i tronc de palmera gruixut dibuixat per rombes	Mata et al. (2010-2017) Ic: http://www.florayfaunaiberica.org/imagesceramica/gran/figura2/CMP0983.jpg
PH da 41	Edeta / Tossal de St. Miquel Llúria CT	IBE II-I aC	CERÀMICA- Tina amb probable palmera esquemàtica, de tronc molt curt (àpex amb esquema floral indeterminat) , pintada a la banda intermèdia	Mata et al. (2010-2017) Ic: http://www.florayfaunaiberica.org/imagesceramica/gran/figura2/CMP0015.jpg http://www.florayfaunaiberica.org/imagesceramica/gran/figura/CMP0015.jpg
PH da 42	<i>Lucentum</i> - Tossal de Manises Alacant AS	IBE I aC	CERÀMICA- Identificació provisional (" <i>cf. Phoenix</i> "). Palma duta per un genet, amb carnívor, sobre fragment ceràmic	Mata et al. (2010-2017) Ic: http://www.florayfaunaiberica.org/imagesceramica/gran/figura2/CMP0427.jpg http://www.florayfaunaiberica.org/imagesceramica/gran/figura/CMP0427.jpg

PH da 43	L'Alcúdia Elx BV	IBE II-I aC	CERÀMICA- Identificació provisional ("cf. <i>Phoenix</i> "). Palmes dutes per un personatge alat pintades sobre un <i>kalathos</i> .	Mata et al, 2010 Mata et al. (2010-2017) Ic: Mata et al, 2010 (Fig. 44.1) http://www.florayfaunaiberica.org/imagesceramica/gran/figura2/CMP0791.jpg http://www.florayfaunaiberica.org/imagesceramica/gran/figura/CMP0791.jpg
PH da 44	L'Alcúdia Elx BV	IBE II-I aC	CERÀMICA- Identificació provisional ("cf. <i>Phoenix</i> "), poc segura per morfologia però atribuïda per context. Palmes dutes per uns personatges masculins en processó arrossegant animals, sobre un fragment ceràmic.	Mata et al, 2010 Mata et al. (2010-2017) Ic: Mata et al, 2010 (Fig. 44.2) http://www.florayfaunaiberica.org/imagesceramica/gran/figura2/CMP0839.jpg http://www.florayfaunaiberica.org/imagesceramica/gran/figura/CMP0839.jpg
MOSAIC				
PH da 29	<i>Villa Cornelius</i> , Els Alters L'Ènova CR	ROM II-III dC	MOSAIC - Fragment d' <i>opus tesellatum</i> policrom amb representació d'una au i de motius vegetals, trobat a <i>Villa Cornelius</i> , al <i>territorium</i> de <i>Saetabis</i> . – Possibles palmes que surten d'un test o flor bisèpala lotoide - Museu Municipal de L'Almodí (Xàtiva)	Ic: CBV - 0007
PH da 36	<i>Barcino</i> Barcelona BN	ROM IV dC	MOSAIC – Marca d'una palma sobre l'anca del cavall de la quadriga <i>in naufragium</i> del mosaic del circ de <i>Barcino</i> que podria indicar una antiga victòria - Núm. Inv.: MAC-BCN-19004	Darder, 1994 Ic: Darder, 1994 (Fig. 1) http://www.mac.cat/Seus/Barcelona/Exposicio-permanent/La-col.leccio-del-MAC-en-3D/Roma-en-3D/Mosaic-del-circ
PH da 37	<i>Barcino</i> Barcelona BN	ROM IV dC	MOSAIC – Cibeles amb el lleó sota una palmera (evocació africanitzant), sota una sanefa que alterna amb motius florals del mosaic del circ de <i>Barcino</i> .- Núm. Inv.: MAC-BCN-19004	Darder, 1994 Ic: Darder, 1994 (Fig. 1) http://www.mac.cat/Seus/Barcelona/Exposicio-

				permanent/La-col.leccio-del-MAC-en-3D/Roma-en-3D/Mosaic-del-circ
ORNAMENTACIÓ, JOIERIA, ORFEBRERIA				
PH da 31	Cabezo Lucero Guardamar de Segura BS	IBE IV aC	ORFEBRERIA - Matriu de bronze d'orfebre amb decoració de palmera al revers. Necròpolis - MARQ	Uroz, 2006; Mata et al. (2010-2017) lc: Uroz, 2006 (Fig. 42 i 57) http://www.florayfaunaiberica.org/imagesmetales/gran/figura2/LSC0148.jpg
PH da 32	Puig de la Nau Benicarló BM	IBE V aC	ORFEBRERIA – Segell rectangular de plata, revers amb un personatge dret i una palmera	Mata et al. (2010-2017) lc: http://www.florayfaunaiberica.org/imagesmetales/gran/figura2/LSC0230.jpg
ESCULTURA				
PH da 14	<i>Pollentia</i> Alcúdia MA	ROM I dC	Aplic en bronze en forma d'estatueta sobre el cap del cavall 24. Representa una Victòria, amb el braç esquerre duent una palma , i que duu al cap una corona de llorer. Catal Num 52a. (13,4 cm)	Moreno, 2016 lc: Moreno, 2016 (Fig. 2, Lam. Col. XIV)
PH da 21	<i>Ruscino</i> (Castell-Rosselló) Perpinyà RO	ROM I dC	Fragments d' <i>oscillum</i> núm. 5 de marbre de Paros, amb fragment de fulla de palma	Baratta, 2016 lc: Baratta, 2016 (Fig. 5a)
PH da 26	Tossal de les Basses Alacant AS	ANT VII dC	ESCULTURA – Placa de pedra arenisca amb simbologia cristiana: creu i flor hexapètal envoltades per corones de llorer o de palma. Col·lecció MARQ	MARQ 2017d lc: < http://www.marqalicante.com/contenido/genericas/12-relieve(1).png >
PH da 38	<i>Emporiae</i> L'Escala AE	ROM I dC	ESCULTURA - Restes de la part lateral esquerra d'una taula de marbre procedent de la domus núm. 1. S'hi observa un grifó i una palmera esculpits	lc: CBV-0042
PH da 40	Vil·la romana dels Munts Altafulla TG	ROM II-III dC	ESCULTURA – Palmes representades en un capitell de lesena, procedent de la Vil·la romana dels Munts. Marbre. MNAT 45256-1	CBV-0043
TEXTOS CLÀSSICS				

PH da 25	Palma Palma MC	ROM II aC	TEXTOS a STR 3.5.1, MELA 2.124, PLIN NH 3.77, 3.78, PTOL Geogr 2.6.73 = Palma = nom de la ciutat fundada per Quint Cecili Metel el 123 aC (Significat possible = palma, palmera)	TIR, 1987
PH da 34	Tarraco Tarragona TG	ROM I dC	LIT. LLATINA: Esment de la palmera nascuda a l'ara de l'altar del temple d'August: " <i>Et Augustus, nuntiantibus Terraconensibus palmam in ara eius enatam, "Apparet, inquit, quam saepe accendatis"</i> " (Quintilià, <i>Inst. Orat.</i> VI, 3, 77). Segons Ruiz d'Arbulo 2009 = <i>Chamaerops</i> - "l'August, als habitants de Tarragona que li anunciaren que havia nascut una palmera al seu altar: "És clar", els digué, "que vosaltres l'enceneu sovint"" (traducció de J. Pérez Durà, col·lecció Bernat Metge) ap. Prevosti, 2010	Ruiz de Arbulo, 2009, Prevosti, 2010 Zanker, 2011 Fishwick, 2017.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES DE LA TAULA

Arasa, F. & V. Escrivà (1993) - Noves troballes epigràfiques de *Valentia. Saguntum* 26: 215-228 [0151]

Arxiu CBV - Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (Tarragona) / Visita 2012 – Foto CBV-0043 [0000]

Arxiu CBV – Museu d'Arqueologia de Catalunya - Empúries / Visita 2014 – Foto CBV-0042 [0000]

Arxiu CBV - Museu Municipal de L'Almodí (Xàtiva) / Visita 2017 – Foto CBV-0007 [0000]

Baratta, G. (2016). Sculture ed arredi marmorei di *Ruscino*. In: G. Baratta (ed.), *Studi su Ruscino. Sylloge Epigraphica Barcinonensis*, Annexos II: 263-294. Università di Macerata, Universitat de Barcelona, Edicions Galerada. Barcelona [0042]

Barti, A. & R. Plana (1993). La terrisseria d'època romana de Llafranc (Palafrugell, Girona). *Cypsela* 10: 87-99 [0041]

Casas, J. & X. Rocas (1989). Les llànties de la vil·la romana dels Tolegassos. Algunes precisions entorn la seva datació. *Cypsela* 7: 71-86 [0025]

Castañer, P., J. Tremoleda & A. Roure (1990). Un conjunt ceràmic de finals del segle III d. C. a Vilauba (Camós, Pla de l'Estany). *Cypsela* 8: 157-191 [0028]

- Castanyer, P., E. Sanmartí, M. Santos, J. Tremoleda, C. Benet, J.M. Carrete, X. Fàbrega, J.A. Remolà & X. Rocas (1993). L'excavació del kardo B. Noves aportacions sobre l'abandonament de la ciutat romana d'Empúries. *Cypsel* 10: 159-194. [0037]
- Darder, M. (1994). El mosaic circenc de *Barcino*. Implicacions iconogràfiques a partir de les aportacions semàntiques. *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi* 7-8 (1993-1994): 251-281 [0147] <http://www.mac.cat/Seus/Barcelona/Exposicio-permanent/La-col.leccio-del-MAC-en-3D/Roma-en-3D/Mosaic-del-circ>
- Fishwick, D. 2017. *Precinct, Temple and Altar in Roman Spain*. Ashgate Publ., Farnham, England [no, Google Books]
- Gavini, A. (2016). *Lychnologica Ruscionensis*: le lucerne fittili di *Ruscino*. In: G. Baratta (ed.), *Studi su Ruscino. Sylloge Epigraphica Barcinonensis*, Annexos II: 207-251. Università di Macerata, Universitat de Barcelona, Edicions Galerada. Barcelona [0043]
- Jàrrega, R. & J.F. Clariana (1996). El jaciment arqueològic de Can Modolell (Cabrera de Mar, Maresme) durant l'Antiguitat tardana. Estudi de les ceràmiques d'importació. *Cypsel* 11: 125-152 [0047]
- Mata, C., E. Badal, E. Collado & P.P. Ripollès (eds.) (2010). *Flora Ibérica. De lo real a lo imaginario*. Museu de Prehistòria de València. Diputació de València, València [0148]
- Mata, C. (coord.) (2010-2017) - *Flora Ibérica* [en línia]. Universitat de València, València. Disponible a <http://www.florayfaunaiberica.org> [Accés 21/7/2016] [0011]
- MARQ 2017d- Catàleg de sales permanents. Relieus visigodes. Cerro de Las Balsas (Albufereta, Alicante). C.S.: 6378. [En línia]. Museu Arqueològic d'Alacant, Alacant. Disponible a <
<http://www.marqalicante.com/Paginas/es/CATALOGO-P264-M3.html>> [Accés 19/6/2017] [0110]
- MARQ 2017i- Catàleg de sales permanents. *As de bronce de Saiti. Donación*. [En línia]. Museu Arqueològic d'Alacant, Alacant. Disponible a <
<http://www.marqalicante.com/Paginas/es/CATALOGO-P248-M3.html>> [Accés 19/6/2017] [0115]
- Marin, A.P. (2011). Iconografía sagrada fenicio-púnica en las monedas de Hispania (siglos III al I a.c.). *El Futuro del Pasado* 2: 579-600 [0143]
- Moreno Pérez, A.S. (2016). Pollentia (Islas Baleares, Hispania Citerior). *Corpus Signorum Imperii Romani*. España. Vol. 1, Fasc. 6. Universidad de Granada – Institut Català d'Arqueologia Clàssica. Granada-Tarragona. [0026]
- Nolla, J.M. & J. Casas (1990). El material ceràmic d'importació de la vil·la romana de Puig Rodon (Corçà, Baix Empordà), d'època severiana a la Baixa Antiguitat. *Cypsel* 8: 193-218 [0027]
- Prevosti, M. (2010). La ciutat de *Tarraco*, entre nucli urbà i territori. In: M. Prevosti & J. Guitart (eds.), *Ager Tarraconensis*, Volum 1. Institut d'Estudis Catalans i Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Tarragona: 25-111 [146]
- Ripollès, P.P. (2010). La flora en las monedas antiguas de la Península ibérica. *Gaceta numismática* 177: 3- 28

Ruiz de Arbulo, J. (2009). El Altar y el Templo de Augusto en la *Colonia Tarraco*. Estado de la cuestión. In: J.M. Noguera (ed.): *Fora Hispaniae*. Actas del Seminario de Lorca (Murcia) celebrado del 23 al 27 de septiembre de 2002. *Monografías del Museo Arqueológico de Murcia* (MAM) 3: 155-189 [0144]

Savarese, L. (2016). Les marques amfòriques de Ruscino. In: G. Baratta (ed.), *Studi su Ruscino. Sylloge Epigraphica Barcinonensis*, Annexos II: 125-206. Università di Macerata, Universitat de Barcelona, Edicions Galerada. Barcelona [0044]

TIR (1997) Guitart, J. & G. Fatás (eds.) : *Tabula Imperii Romani: K-J 31 Tarraco-Baliares*. MEC - CSIC - IEC, Madrid [0078]

Uroz, H. (2006). El programa iconográfico religioso de la “Tumba del Orfebre” de Cabezo Lucero (Guardamar de Segura, Alicante). *Monografías del Museo de Arte Ibérico de El Cigarralejo*, 3. Consejería de Educación y Cultura de la Región de Murcia, Murcia. [0136]

Zanker, P. (2011). *Augusto y el poder de las imágenes* (4a reimpr.). Alianza Editorial, Madrid [145]

Resum de les mostres documentades de ***Phoenix dactylifera*** L. (*Arecaeae*) a Flora Catalana Antiga (Fins 15/10/2017). Abreviatures: FEN = Fenici; GRE = grec; PUN = púnic; IBE = ibèric; ROM = romà.

Tipologia de la mostra	Nbre de mostres	Context cronològic / cultural
MOSTRES ARQUEOLÒGIQUES		
Epigrafia	2	ROM
Numismàtica	15	PUN / IBE/ ROM
Ceràmica	14	IBE / ROM / ANT
Mosaic	3	ROM
Orfebreria	2	IBE
Escultura	5	ROM/ANT
<i>Total mostres arqueològiques</i>	41	
<i>Textos clàssics</i>	2	ROM
TOTAL MOSTRES DOCUMENTADES (2017)	43	